

Sławomir Mrożek

TANGO

Tango, 1964

Ideeline draamateos kahes vaatuses

Poola keelest tõlkinud Aleksander Kurtna

Esietendus 25. jaanuaril 2020 Endla Teatri Küünis

lavastaja ja muusikaline kujundaja

INGOMAR VIHMAR

kunstnik

ILLIMAR VIHMAR

valguskunstnik

CHRIS KIRSIMÄE TÜ VKA

juhendaja MARGUS VAIGUR

tantsuõpetaja

LIIS-KATRIN AVANDI

etenduse juht

SILJA KOPPEL

valgusmeister

KASPER JÜRIMÄE

helimeister

JANEK VLASSOV

kostümeerija

KÄRT TÄHTSE

vastutav grimeerija

SIRLE TEEÄÄR

vastutav lavameister

FRED LAUR

osades

Artur

OTT RAIDMETS

Eleonora, ta ema

KLEER MAIBAUM

Stomil, ta isa

PEETER TAMMEARU

Eugenia, ta vanaema

LII TEDRE

Eugeniusz, ta vanaonu

JAAN REKKOR

Ala

SAARA NÜGANEN

Edek

NILS MATTIAS STEINBERG

„Tango“ on väga praeguse aja näidend. Kuigi tegelikult on iga hea näidend – selline, mis vaatab sügavamale kui lihtsalt pealispinda – kaasaegne ja igasse aega paigutatav. Sest – kuigi see on käibefraas, mida keegi ei usu – on see ikkagi tõde: viimase 4000-5000 aasta jooksul ei ole maailmas mitte midagi muutunud. Selles näidendis on Mrožek loonud oma mõtte väljendamiseks väga võluva maailma, kus ajavad oma asju väga kummalised, inimlikud ja samas lollakad tegelased. Kõik on nagu natuke nihkes, aga seda kõike võib vaadata ka teisest vaatenurgast, kus toimuv on ääretult reaalne. Sest nende tegelaste jaoks see ju ongi reaalsus.

Kõik ju teavad seda ärakulunud tõde, et sa ei saa muuta mitte midagi, mis on väljaspool sind ennast. Endast väljaspool olevate asjade muutmise püüdega tekitad sa ainult kaost. Tuleb vaadata sissepoole, endasse, sest kogu maailm lähtub sinust enesest – sa pead muutma ennast, oma vaatenurka, oma suhtumist. Teisipidi tegemine on puussepanek.

Minu jaoks ongi „Tango“ kõige olulisemaks teemaks see, et mingile ideele aluse panemine, selle läbiviimise nimel tegutsemine ja lootmine, et ideest tuleneb mingi muutus, on suhteliselt alati läbikukkumisele määratud. Arvatakse, et kui sul tuleb mingi idee, siis see on midagi uuenduslikku, aga see ei ole tõsi. Sest idee tuleb alati mälust, millestki, mis on seotud mälestustega ja minevikuga. Ja just sellepärast, et idee on seotud mälega, ei ole selles kunagi midagi uut. Ma teengi seda lugu, et näidata – selliste mälust tulevate ideede teostamispüüded ei vii mitte kuskile. Sest ma arvan, et see idee, mis võib midagi muuta, tuleb alati südamest, mitte mõttest.

„Tango“ lavastaja Ingomar Vihmar

„TANGOST“

„Mrožek on väga euroopalik autor, kelle näidendite pingeväljas saavad erilise võimenduse ideed vabadusest, aust, protestist, konformismist, massi ja eliidi vahekorrast, headuse jõuetusest ja matsluse efektiivsusest ja paljust muust, mis on Euroopa intellektuaale kõikidel aegadel painanud ja kunstiteoseid ning filosoofilisi süsteeme inspireerinud.“ Nii kõneleb „Tango“ autorist Mihkel Mutt enne näidendi Eesti esmalavastust ilmunud saatesõnas.

Slawomir Mrožek (1930-2013) on maailmakuulus poola näitekirjanik, satiirik, prosaist ja karikaturist, kes proosakirjaniku ja karikaturistina debüteeris juba 1950ndate aastate alguses, tema esimene näidend aga nägi ilmavalgust 1958. aastal. Mrožeki esimese loomeperioodi teatritekstides on omajagu kabareelikkust ja grotesksust. Kui Ida-Euroopas nähti Mrožeki paraboolsetes näidendites totalitaarse süsteemi kriitikat, siis Läänes tajuti neis enamasti absurditeatri mõjutusi. „Ma debüteerisin hetkel, kui absurditeater triumfeeris lavadel. Seda oli õhus, seda hingati kui õhku. Suur absurdidramaturgia mõjutas tollal paljusid autoreid. Aga samas, liiga kiirustavalt ja liiga kergesti kiputi absurditeatri alla paigutama kõike, mida tol ajal loodi,“ on Mrožek hiljem ise oma näitekirjanikutee alguse kohta öelnud.

1963. aastal lahkus Mrožek Poolast ning jätkas oma elu- ja kirjanikuteed alul Itaalias, seejärel Prantsusmaal ja Mehhikos, kuni naases 1996. aastal kodumaale.

„Läände sõites olin seitsme näidendi autor, aga nende hulgas oli vaid üks koguõhtutükk. Teised olid „sutsakad“, ehk siis repertuaari vaatepunktist – eri näidendite eraldi vaatused. Edu saavutasin alles välismaal, kirjutades liigagi külluslikke asju see tähendab soliidseid kolmevaatuselisi näidendeid,“ kirjeldab Mrožek oma dramaturgitee jätku. 1964. aastal valminud „Tango“ oli Mrožeki esimene võõrsil kirjutatud näidend, mille kohta on enim Mrožekit (ja tegelikult üldse poola (näite)kirjandust) eesti keelde vahendanud tõlkija Hendrik Lindepuu öelnud, et „see võttis kokku tema senised kogemused draama-kirjanikuna ja kindlustas talle püsiva kohalolu kogu maailma lavadel. Mrožek kasutas siin oma lemmikvormi, filosoofilist groteski, aga tulemuseks oli näidend, mis on ühtaegu realistlik ja allegooriline. Selle näidendi mõistmise võti ei ole enam Poola tegelikkuses nagu varasemates näidendites, vaid Euroopa kultuuriloo laiemas kontekstis. „Tango“ esietendused toimusid peaaegu üheaegselt kolmes teatris: Belgradis, Bydgoszczis ja Varssavis ning sealtpaale on seda lavastatud sadu kordi, see on üle ilma kõige populaarsem poola näidend.“

Eesti keelde jõudis „Tango“ juba 1967. aastal, mil see ilmus Aleksander Kurtina tõlkes sarjas Loomingu Raamatukogu. Eestikeelse teatri lavale tõi „Tango“ aga lavastaja Mati Unt – esimest korda 1989. aastal ENSV Riiklikus Noorsooteatris ning teist korda 2002. aastal Eesti Draamateatris. Siinne on „Tango“ kolmas eestikeelne lavastus.

„Vahepeal aga vaatleme neid nähtusi, mida enam ei ole. Neid on tarvis tunda – kas või ainult selleks, et neist hoiduda. Mineviku jälletrükid ehivad end valemimedega ning nimetavad end meeeldi tulevikuks. Minevik, see kodukäija, on võimeline oma passi võltsima. Hoidugem püünisest. Olgem valvel! Minevikul on oma nägu – ebausk, ja oma mask – silmakirjalikkus. Rebime sellelt siis maski ja näitame seda nägu.“

Victor Hugo

„Vaata, me teame, mis sa õpetad: et kõik asjad igavesti tulevad taas ja meie ise ühes nendega, ja et me juba lõpmatud korrad oleme olemas olnud ja kõik asjad ühes meiega.“

Friedrich Nietzsche

„On ainult mustrid – mustrid mustrite
peal, mustrid mõjutamas teisi mustreid.
Mustritesse peitunud mustrid. Mustrid
mustrite sees.

Kui lähemalt vaadata, siis ei tee ajalugu
muud kui kordab ennast.“

Chuck Palahniuk

„Just nimelt, kõik kordub ringikujuliselt,
ajalugu on õpetaja, kuna õpetab meile,
et teda polegi olemas.“

Umberto Eco

„Vaadake, homne päev loodi eile. Seda ma tahtsingi teile öelda. Ja ka üleeile. Kes unustab ajaloo, see unustab, et võla-usaldajad on ukse taga.”

John Le Carré

„Ajalugu on lihtsalt üllatuste nimistu, see suudab meid vaid järjekordseteks üllatus-teks ette valmistada.”

Kurt Vonnegut

„See on ajaloo võti. On raisatud kohutavalt palju energiat – rajatud tsivilisatsioone, loodud suurepäraseid institutsioone, aga sellegipoolest läheb alati midagi viltu. Ikka toob mingi saatuslik viga võimule isekad ja õelad inimesed ja kõik lõpeb õnnetuse ning hävinguga. Järelikult masin jukerdab. Algul paistab, et ta hakkab tööle; ta liigub mõne jardi korralikult, aga jääb siis äkki seisma. Teda käivitatakse vale kütusega.”

C. S. Lewis

„Hegel märgib kusagil, et kõik suured maailma-ajaloolised sündmused ja isikud esinevad nii-ütelda kaks korda. Ta unustas lisamast: esimest korda tragöödiana, teist korda farsina.”

Karl Marx

Vaim, kandes kord triumfpärgi
ja rikast rüüd,
praevardas väntas nuumat härgi –
kuid nüüd? kuid nüüd?

Jõuk püsib nüriduses hardas
ja pärg on pärg.
Kuid sõber, tea: nüüd vaim on vardas
ja väntab härg.

Betti Alver

KASUTATUD MATERJALID:

Slawomir Mrożek „Valitud teosed. VI. Varia. Autobiograafia „Baltazar““. Poola keelest tõlkinud Hendrik Lindepuu. Hendrik Lindepuu Kirjastus, 2019

Mihkel Mutt „Löpuks ometi „Tango““. Õhtuleht, 28. jaanuar 1989

Hendrik Lindepuu „Mrożek näitekirjanikuna – „Politseist“ „Emigrantideni““. Ilmunud kogumikus Slawomir Mrożek „Valitud teosed. II, Näidendid 1958-1974“. Hendrik Lindepuu Kirjastus, 2017

Victor Hugo „Hüljatud. 1“. Prantsuse keelest tõlkinud Maria Hange ja Immanuel Pau. Eesti Raamat, 1980

Friedrich Nietzsche „Nõnda kõneles Zarathustra. Raamat kõigile ja ei kellelegi“. Saksa keelest tõlkinud Johannes Palla. Olion, 1993

Chuck Palahniuk „Survivor“. (Tsaadi tõlkis Anne-Ly Sova.) W. W. Norton & Company, 2011

Umberto Eco „Foucault' pendel“. Itaalia keelest tõlkinud Mailis Põld. Varrak, 2014

John Le Carré „Kõige tagaotsitum mees“. Inglise keelest tõlkinud Kristjan Jaak Kangur. Varrak, 2010

Kurt Vonnegut „Komejant, ehk, Hüvasti, üksildus!“. Inglise keelest tõlkinud Mart Kalvet. Tänapäev, 2002

C. S. Lewis „Lihtsalt kristlus“. Inglise keelest tõlkinud Aino Henno. Logos, 1992

Karl Marx „Louis Bonaparte'i kaheksateistkümnes brüümäär“. Ilmunud kogumikus Karl Marx ja Friedrich Engels „Valitud teosed. I“. Eesti Riiklik Kirjastus, 1957

Betti Alver „Koguja“. Ilmamaa, 2005

Kava ja plakati fotod tegi Priit Loog, plakati kujundas Epp Kaavere. Kava koostas Anne-Ly Sova ja kujundas Ilona Rääk.

lavastusjuht Andrus Jõhvik
pealavameister Kaido Päästel
vanem-lavameister Ando Loosaar
lavameistrid Lauri Allikas, Fred Laur, Jaan Laur,
Janek Lipponen, Sergei Peetso
dekoratsioonide valmistajad Kaido Päästel, Viljar Viik
butafoor-dekoraator Kaido Torn
tekstiilide värvija Anu Heinsalu-Diževski
kostüümiala juhataja Ester Kasenurm
kostüümide õmblejad Urve Kasenurm, Urve Enne,
Epp Mõts
grimmiala juhataja Ivi Smeljanski
grimeerijad Sirle Teeäär, Karina Pajunurm
kostümeerijad Kärt Tähtse, Kairi Öisma
inspitsient-rekvisiitorid Anu Hövel, Astrid Kivila,
Silja Koppel
heliala juhataja Siim Rohtväli
helimeistrid Tarmo Jürgens, Janek Vlassov
valgusala juhataja Margus Vaigur
valgusmeistrid Kasper Jürimäe, Jaan Laur,
Ivar Piterskihi
videoala juhataja Argo Valdmaa
videomeister Elar Palmiste
muusikajuht Feliks Kütt
turundus- ja kommunikatsioonijuht Mari-Liis Pärn
trüpujuht Aigi Veski
peaadministraator Ain Miilberg
haldusjuht Kaido Lüll
dramaturgid Anne-Ly Sova, Ott Kilusk
peakunstnik Liina Unt
loominguline juht Ingomar Vihmar
teatrijuht Roland Leesment

SA Endla Teater 109. hooaeg
Keskväljak 1, Pärnu 80010
kassa 442 0666, info 442 0667
www.endla.ee

Teatri toetajad ja koostööpartnerid:

Pärnu

pajõ:
TRÜKIKODA

Pärnu & Postimees

CRAMO
ehitusseadmete rent

ERR

tervis
ravispäahotell

myfitness
world class gym & studios

UMBERTO

ESTONIA
Sea Hotels

PAIKRE

EPS
AS Resident jaat

KUKU

Näidendi õigusi vahendab
Eesti Teatri Agentuur

EESTI TEATRI
AGENTUUR